

MASAL DEVİ'NİN MODERN ANLATIMLARDA SEVİMLİ DEV'E DÖNÜŞMESİ SERÜVENİ

Ayşegül GÖKKAYA

ÖZET

Masallar sırasıyla sözlü anlatımdan yazılı anlatıma, yazılı anlatımdan da modern anlatımlara geçmiş ve canlılıklarını yakın zamana kadar korumuşlardır. Ancak çağın ilerlemesi ve ilerleme sonucundaki teknolojik ve bilimsel gelişmeler masalların eğlendirirken eğitmesi işlevini üstlenen yeni eğlence araçlarını meydana getirmiştir. Modern anlatımlar bu araçlarla halka sunulmuştur. Bu durum sözlü anlatımların çağa uymasının gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmamızda çağa göre uyarlanan bir örnekten ve neden böyle uygulamaya gidildiğinden bahsedeceğiz.

Anahtar Kelimeler: Masal, dev, modern anlatımlar.

ABSTRACT

Written verbal expression, respectively Tales Speech, Speech writing in the modern expressions of living until recently in the past and preserved. But the era of technological and scientific advances resulting from the advancement and progress in undertaking the function of train tales entertained has created a new entertainment tools. Although these tools are modern expressions are presented to the public. This situation has revealed the need to abide by verbal expressions era. In this study, a sample based on age and why this practice is going to talk about.

Keywords: Fairy tales, giant, modern commentaries

Sözlü anlatım türleri insanların var olmaya başladığı andan yok olacağı ana kadar hayatlarına dair sevinçlerini, hüznlerini, heyecanlarını, arzularını, hayallerini yansıtmalarını sağlayan ve bunu sağlarken kültürel özelliklerini gelecek nesillere aktararak kültürler arası bağ kurmada önemli bir köprü görevi üstlenen halk ürünleridir.

Temelini geçmiş nesillerin attığı ve gelecek nesillerin beklentileriyle beslenen bu ürünler, her çağda özünden ayrılmadan çağın getirileriyle şekillenerek süreklilik arz etmektedir. Halkın ortak beğenisi sonucunda oluşan bu ürünlerin varlıklarını sürdürmelerinin beklentileri karşılamaıyla doğru orantılı olduğu söylenebilir.

Bu bağlamda, sözlü anlatım türleri içerisinde yer alan masalların gerek işlevselliğinin geniş bir yelpazeyi oluşturması, gerek insanın tabiatında var olan “hayal etme” yetisiyle oluşması açısından beklentileri karşılamaına bakıldığında diğer türlere nazaran bir adım daha önde olduğu söylenebilir.

Masalların dilinin akıcılığı, anlatımının çekiciliği, olaylarının olağanüstülüğü, kahramanlarının kendine has özellikleriyle ve yine kendine has dünyasıyla, buna bağlı olarak halkın hayal dünyasını yansımasıyla, ayrıca birtakım değer yargılarının kazandırılmasına yönelik verdiği mesajlar ve bu mesajların eğitici işlevleriyle diğer türlere nazaran hususi bir yeri vardır (Çıblak, 2008, s.40).

Bilindiği gibi masalların halk yaşamındaki işlevsellikleri, kültürler arası bağ kurmadaki önemi yadsınmaz derecededir. Bunun neticesinde de masalların özünden ayrılmadan çağa ayak uydurması ve o çağın beklentilerini karşılaması işlevselliğini sürdürmesi açısından önemli bir etken olabilir.

Masallar ilk önce ferdi olarak ortaya çıkıp halkın beğenisi sonucunda anonimleşmiş ve masal anlatıcıları tarafından halka sunulup anlatılmıştır. Çağın ilerlemesiyle çağın getirisine göre masal anlatıcılarının yerini zamanla masal kitapları ve modern anlatımları oluşturan modern masal anlatıcıları yani senaristler almıştır. Bu da gösteriyor ki masal oluşumunu sağlayan '*hayal etme*' yetisi modern anlatımlarda '*senaryo*' olarak karşımıza çıkmaktadır.

Masallar sırasıyla sözlü anlatımdan yazılı anlatıma, yazılı anlatımdan da modern anlatımlara geçmiş ve canlılıklarını yakın zamana kadar korumuşlardır. Ancak çağın ilerlemesi ve ilerleme sonucundaki teknolojik ve bilimsel gelişmeler masalların eğlendirirken eğitmesi işlevini üstlenen yeni eğlence araçlarını meydana getirmiştir. Bu araçlar vasıtasıyla da modern anlatımların sunumu sağlanmıştır. Bu durum masallara ve masal anlatıcılarına olan ilgiyi azaltmış ama masalları tamamen halkın bilincinden çıkartmamıştır. Masallar her çağda halk bilincinde varlıklarını korumaya devam ederken özünden ayrılmadan modern çağın getirisine de ayak uydurmak zorunda kalmıştır. Birkalan da (2000, s.48), "Yaşayan güçlü gelenekler modern çağda da elbette bir ölçüde değişecek ama özünü ve felsefesini yitirmeden karşımızda duracaktır" diye belirtirken bu duruma dikkat çekmiştir.

Teknolojik gelişmelerin neticesinde oluşan modern anlatımlar; tiyatro, sinema v.s gibi görsel ve işitsel olguları barındıran anlatımlar olarak karşımıza çıkmıştır. "İnsanlığın gelmiş olduğu bu noktada, her millet dünya üzerinde kendi ulusal birikiminden yola çıkarak, her türlü alanda ihtiyaç duyduğu kültür ve sanat gereksinimini kendi folklor mahsullerinden karşılamaya çalışmaktadır"(Ersoy 2004: 87). Bu modern anlatımlar içerisinde de insana ait duygular, kültürel özellikler yer almakta ve bu sayede de duyguların ve kültürel özelliklerin gelecek nesillere aktarılması, kültürler arası etkileşimleri sağlaması söz konusu olmuştur. Modern anlatımlar içerisinde yer alan sinema belki de masal unsurlarına en çok sahip olan anlatım türüdür ki sinema filmlerinin oluşumunu sağlayan etkenlerden biri de '*hayal etme*' yetisidir.

"Sinema, sözlü geleneklerini modernite içinde 'yeniden canlandırmaya' çalışan Batı toplumlarında masalın Ortaçağ'da yüklendiği göreve benzer bir görev üstlenmiştir. Masal anaları sinemada yönetmenlere ve artistlere dönüşmüş ve bir anlatıyı sunmak için karşımıza geçmişlerdir"(Birkalan 2000: 48).Bu anlatılar içersine senaristlerin hayal dünyasında oluşturdukları, kurguladıkları olaylar ve konuların yanı sıra var olan, halkı etkileyen durumlar ya da halk tarafından

bilinen hikâyeler, masallar da girebilmektedir. Bu anlatılar sayesinde de kültürel unsurların farklı toplumlara aktarımı sağlanmış olmaktadır.

Batı toplumlarının sinema sektöründeki başarısı bilinen bir gerçektir. Bir yandan kurgu, bir yandan kurgunun görsel anlamda sunulduğundaki titizlik bu başarıyı oluşturan faktörler arasındadır. Peki, Batı sinemaya neden bu kadar önem vermektedir?

Batı toplumları kendi kültürel unsurlarını diğer toplumların kültürleriyle bağdaştırarak onların kültürüne aktarmayı bir amaç olarak görmektedir ki bu amaç da milletlerin var olmasını ya da yok olmasını sağlayan önemli bir faktördür. Bu konuda L. Degh; *“Halk bilimi olarak adlandırdığımız kavram, popüler medya sayesinde bütün topluma işlemektedir. Buna halk bilimi denmesinin nedeni sadece modern tüketicilerin ihtiyaçlarına uyması için eski formların değiştirilmesi değildir. Halkbilimi malzemeleri, gözlerimi-zin önünde bir çiçek gibi açarak ve kendini yeniden üreterek, daha güçlü bir şekilde daha fazla otorite ve prestijle donanmış olarak yeni formlar şeklinde karşımıza çıkar”* demektedir.(Degh’den naklen Birkalan 2000: 48)

Bu bağlamda sinema filmleri de kültürler arası etkileşimi sağlayan, göz ardı edilmemesi gereken bir etken olarak karşımıza çıkar. Çünkü sinemada hem görsellik hem de işitsellik vardır ve bunlar olayların ya da durumların insan hafızasında yer etmesini ve insanların sunulanlar tarafından etki altına daha çabuk ve kolay girmesini sağlar. Bu noktada masalların gerek kültürler arası bağ kurmada, gerek sahip olduğu işlevselliklerinin öneminden dolayı sinema sektöründe kurgulanmasının kültürel etkiyi daha derinden ve sağlam yapacağına kanısındayız.

Batı sinema sektörünün de bunu göz önünde bulundurduğunu düşünmekteyiz ki bilinen batı masallarının bazılarının sinema filmi olarak kurgulanıp sunulduğunu görürüz. Bu sunumdan da beklenen ilgiyi aldıkları sağlanan gişe hâsılatlarına göre ortaya çıkmaktadır. Böyle bir sunumun ilgi görmesinin nedenini de insanların ‘yeni’ye açık olduğu kadar eskiden de kopamamalarıyla açıklayabiliriz. Dinledikleri masalları görsel olarak seyretmek onlara farklı bir haz yaşatmış ve bu yeni sunum ilgilerini de doğal olarak çekmiştir. Tabi bu dinlediklerindeki gibi bir haz mıdır bu tam olarak bilinmez ancak gösterilen filmlere ilginin oranı yapılan bu çalışmanın başarısını da yansıtan bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu yapılan çalışmalardan sonra ise insanların ilgisini çekmek eskinin/bilinenin farklı sunumuyla modernize edilmiş haliyle sağlanacağı düşünülmüş olmalı ki 1990’da William Steig tarafından resimli kitap olarak hazırlanan Shrek yapımcıların dikkatin çekmiş ve DreamWorks(Hayalişleri) tarafından 2001 yılında animasyon film olarak halka sunulmuştur. Tabi beklenen ilgiyi de görmüş ve animasyon film dalında ilk film olarak Oscar ödülünü almıştır. Serinin ikincisi 2004’te,üçüncüsü 2007’de ve son seri olarak dördüncüsü 2010’da gösterime girmiştir.2011’de de başka bir modern anlatımda müzikal olarak halka sunulmuştur. Sherk’i bu kadar farklı kılan ve ilgiyi üzerine çeken, başarılar kazandıran tabi ki ‘eski/bilinenin’ modernize edilerek

sunumundan kaynaklanmıştır. Yani bilinen ‘*masal dev*’i farklı bir dev olarak ‘*sevimli dev*’olarak karşımıza çıkartılmıştır.

Shrek filmlerine geçmeden önce bilinen masal devlerinden bahsetmenin ‘*devin*’ geçirdiği değişimi ortaya koyması açısından daha doğru bir seçim olduğunun kanısındayız.

İlk önce masallardaki devin tanımını yapacak olursak “Dev daha çok masalarda geçen ürkütücü görüntüsü olan iri ve olağanüstü yaratık. Aslı, Farsça ‘*div*’dir. Uzuvarları insana benzer ancak abartılı durumdadır. Orman, dağ veya suyu bol olan yerlerde yaşarlar. Yaşantıları insanlar gibidir; komşuluk ilişkileri, yardımlaşma ve ziyaret gibi hususlar bunlarda da vardır. Yedi yahut kırk odalı sarayları vardır. Bazı masalarda yalnız yaşayan devler de karşımıza çıkar. İnsan eti, hayvan kimi zaman da bitki ile beslenirler. Hizmetkârları padişahın kızı yahut güzel bir kızdır. Olağanüstü güçlere sahiptir. Bir dokunuşla canlı-cansız her türlü varlığı istediği şekle sokabilir. Bunun yanında kendilerini de istedikleri şekle sokabilirler. Canları kulaklarında bir küpede, taşın altındaki üç boncukta yahut başlarındaki üç küçük kurtta saklıdır. Onların yok edilmesiyle öldürülebilirler. Aptal olup avuçlarına aldığı bir insana yenilebilirler” (Kaya 2010: 232).

Eskiden büyüklere anlatılan, asıl kahramanın insan olduğu masalarda kahramanın emellerine ulaşması için birçok engeli aşması gerekiyordu. Bu engellerden biri de devlerdi. Bu masallardaki devler her ne kadar uzuvları insana benzese de korkunç, çirkin, insan yiyen yaratıklar olarak sunulmuştur. Devlerin bu şekilde gösterilmesindeki amaç asıl kahramanın böyle bir yaratığı yenerek ne kadar cesur ve güçlü olduğunu gösterme istediğindedir. Masal üreticisi masalın üretildiği dönemdeki dinleyici kitlesini etkilemek ve masalın işlevselliğini ortaya koymasını sağlaması için böyle bir engelleyiciyi kurgulayıp asıl kahramanın gücünü göstermek ve bunu gösterirken kötüyü çirkin ve yenilir kılmak açısından kahramanın karşısına çıkartmıştır.

Zamanın ilerlemesi ve getirileri her şeyde olduğu gibi masal dinleyicilerinde de değişimi sağlamıştır. Masal dinleyicileri zamanla erkek dinleyiciden çocuk dinleyiciye dönüşmüştür. “Zira masallar ilk olarak yetişkin erkekler tarafından akranlarına ve hemcinslerine anlatılmak üzere tertip edilmiştir. Fakat zamanla yetişkin erkeklerin ilgisi başka alanlara kayınca masalcı, masal anasına dönüşmüş ve masalın dinleyici kitlesi çocuklardan yana değişmeye başlamıştır” (Jan’dan naklen Boyraz 2002: 1). Bu değişimin getirmiş olduğu sonuçlardan biri de masalların çocuğun ruh haline göre tertip edilmesidir. “Çocuğun iç dünyası masaldaki hayal dünyasına benzediği için çocuk masaldaki olağanüstü durumları yadırgamamakta ve bunları kolayca kendine mal edebilmektedir. Masallardaki gerilim, korku ve serüven çocuğun ruhsal gelişimi bakımından önemlidir”(Bilkan’dan naklen Uçak 2010: 1).Bu nedenle masalarda çocuk psikolojisine ve dikkatine göre tertip edilmiştir.

“Masalların çoğunda devlere, cinlere, perilere, cadılara, büyücülere, yedi başlı ejderhalara rastlarız. Henüz kafa yapısı ve değerleri yeni gelişmekte olan çocuğu böyle yaratıklarla karşı karşıya bırakmak pek yararlı görülemez. Çocuk bunları gerçek olarak algılayabilir ve bütün yaşamı alt üst

olabilir. Düşlerinde bu yaratıkları görür, gerçek yaşamda sevmediği insanları bu yaratıklara benzeterek uyumsuz bir kişilik kazanabilir”(Dilidüzgün 1994: 2).Çocukların gerçekle hayal arasındaki ayrımı algılayamaması nedeniyle bazen kendilerini Süperman sanarak uçmaya kalktıkları ve zarar gördükleri gözlemlenebilmektedir. Ayrıca toplu halde dinledikleri bir masaldaki kötü karakteri ya da bilinen bir masaldaki çirkin karakteri kendi aralarında bir birlerine hitap olarak kullanmaktadırlar. Bu da arkadaşlık ilişkilerine zarar vererek sosyalleşmelerine engel olmaktadır. Bütün bunlar gösteriyor ki çoğunluğunu çocuk dinleyici kitlesinin oluşturduğu masalların çağa uygun olarak özünden bir şeyleri yitirmeden işlevselliğini koruyarak yeniden kurgulanması gerekmektedir.

Masallardaki bu yeni kurguların hem pedagojik yönden hem de sosyo-ekonomik yönden birçok getirisi olacaktır. Nitekim daha önceleri dinazorların korkunç canavar motifi olarak görülmesinin ardından günümüzde dinazorlar sevimli, geçmiş tarihin gizemli yaşayanları olarak lanse edilmiş ve bunun getirisiyle de çocuklara oyuncak olarak sunulmuş, kazançlar elde edilmiştir.“Yaşlı bir kadın bazen cadı, bazen de erdemleri ödüllendiren bir unsur olur bir masalda. Ele alınan tipi hangi özelliklerinin ön plana çıkartıldığı bu konuda belirleyici bir etkidir” (Dilidüzgün 1994: 2).

Bu nedenlerden dolayı batı dünyasının sinemaya aktardığı Shrek’in bilinen masal devlerinden ayrılarak insana daha sevimli bir dev olarak sunulduğunu düşünmekteyiz. Shrek filmi hem sunuluş biçimiyle hem de ‘*farklı*’ olması nedeniyle tüm dikkatleri üzerine çekmiştir. İlk seriden sonraki üç seri izleyici/dinleyici tarafından merakla beklenmiş ve gösterime girdiklerinde de elde etmiş oldukları başarılar ilginin ve beğenin büyüklüğünü göstermiştir. İlk seri animasyon film olarak sinema dünyasının en önem verilen ödülünü(Oscar), ikinci seri de 881 milyon dolarlık gişe hâsılatıyla tüm zamanların en çok izlenen dokuzuncu filmi unvanını elinde tutmaktadır.

Sherk animasyon filminin ilk serisinde ilk olarak henüz izleyiciyle tanıştırılmayan kahramanımızın okuduğu bir masal kitabı karşımıza çıkar ve kahramanımız kitaptan herkesçe bilinen klasik bir masalı okumaktadır.‘Evvvel zaman içinde çok güzel bir prenses varmış. Kötü cadı ona öyle bir korkunç büyü yapmış ki ancak aşkın ilk öpücüğüyle bozulabilirmiş. Bir şatoya hapsedilen prensese alev saçan bir ejderha eşlik ediyormuş. Birçok cesur şövalye prensesi korkunç şatodan kurtarmayı denemiş ancak başaramamışlar. Korkunç ejderhanın gözetiminde en yüksek kuledeki en yüksek odada yakışıklı prensin yani gerçek aşkının onu gelip öpmesini bekliyormuş.’tam bu sırada kahramanımız yani Sherk karşımıza çıkar ve alay ederek kitabın o sayfasını yırtar. Shrek, yeşil renkte iri, baktığı aynayı çatlatacak kadar çirkin, çamurla düş alan, böcekle diş fırçalayan bir *dev*dir. Bir bataklıkta tek başına yaşamaktadır. Civar köydeki insanlar ondan korkmakta ve onu yakalama isteğindedir. Bu noktaya kadar Sherk bilinen masal devine benzemektedir.

Köylülerinin onu yakalamaları için geldiği bir akşam onları sadece yalnız kalmak adına devlerin canavarlardan bile korkunç olduklarını söyleyerek insanları korkutur ancak onlara zarar vermez ve arkalarından güler. Zaten bu tutumundan da farklı bir devle karşı karşıya olduğumuz anlaşılıyor.

Bu animasyon film de ilk seriden başlayarak bilinen tüm batı masallarının kahramanları yer almaktadır. İlk seride Lord Forquad onları kovmuştur. Onlar da Shrek'in bataklığına gelip yerleşir. Bu duruma sinirlenen Shrek Lord'la anlaşma yapmaya kara verir ve Lord'un yanına gider Lord, Shrek'den kötü cadının büyü yaptığı ve en yüksek tepedeki en yüksek odada bulunan ve kendisine bir ejderhanın eşlik ettiği güzeller güzeli Prenses Fiyona'yı getirmesini bunu yaparsa bataklığındaki masal kahramanlarından onu kurtaracağını söyler. İşte burada Shrek'i bilinen masal devlerinden farklı kılacak olan macera başlar.

Shrek kendisine eşlik eden eşekle birlikte Fiyona'yı kurtarır ve onu Lord Forquad'a götürmek için yola koyulur. Ancak yolda Prenses Fiyona'ya âşık olur. Çünkü prenses insan olmasına rağmen Shrek gibi davranmaktadır. Zaten gün batımında da bunun nedeni anlaşılır. Prenses kötü cadının büyüyle geceleri bir deve dönüşmektedir. Filmin sonunda Lord Forquad'la Prenses evlenecekleri sırada Shrek gelir onu kurtarır, öper. Prenses deve dönüşür ve ikili evlenir.

İlk seride Shrek bilinen masal devinden karakter olarak oldukça uzaktır. Her ne kadar sert bir görünüm çizmeye çalışsa da oldukça kibar ve sevecen bir karakterdir. Daha çok insancıl özellikler göstermektedir. Onun bazı tutumlarına yol arkadaşı eşek de karşı çıkarak Lord Forquad'a yaptığı anlaşmadan dolayı 'Neden dev gibi davranmıyorsun?' diyerek eleştirir. Shrek bunun üzerine *'hiçbir şey görüldüğü değildir.'* diye cevap verir. Bu durum izleyiciye deve *'dev'* gözüyle bakmamakları gerektiği mesajını vermektedir. Eşek'in sözü ile Shrek'in cevabı da Shrek'in bilinen masal *devlerinden farklı* olduğunu göstermektedir.

Serinin ikinci filminde film Shrek ve Fiyona'nın balayındaki görüntüleriyle başlar. Fiyona'nın ailesi onları ülkelerine davet eder. Fiyona'nın ailesi kızlarının büyüden kurtulduğu düşüncesindedir. Ancak gerçeğin bu olmadığı onları görünce ortaya çıkar. Babası bu duruma oldukça kızgındır çünkü o da Peri Anne'yle bir anlaşma yapmıştır. Anlaşmaya göre Prenses Fiyona'yı Peri Anne'nin oğlu Yakışıklı Prens kurtaracaktır ve kral olacaktır. Shrek'in işe karışması tüm planları alt üst etmiştir. Shrek cephesindeyse dev olmasının hoş karşılanmaması onu üzmektedir ve Fiyona'nın babasıyla yaşadıkları tatsız durum ikincinin tartışmasına neden olur. Bunun üstüne bir de Fiyona'nın yazdığı günlüğü okumaya başlayınca yakışıklı prens sözünün günlük de fazlaca yer alması onu sarsar. Bu esnada Fiyona'nın babası onu ava davet eder bunun Fiyona'yı mutlu edeceğini söyler Shrek istemese de bunun kabul eder. Eşek ve Shrek ava çıktıklarında kaybolurlar ve Çizmeli

Kedi'yle karşılaşır. Durumun bir tuzak olduğunu anlayınca hep birlikte Peri Anne'den yardım almaya kara verirler. Peri Anne onla alay eder ve Uyuyan Prens, Sindirella, Pamuk Prenses gibi masalarda devlerin olmadığını söyler ve hiç bir masalda devlerin sonsuza kadar mutlu yaşamadıklarını söyler. Bunun üzerine Peri Anne'nin iksir odasına girerler ve kendilerine yardımcı olacak, işe yara bir iksir ararlar. İksirlerin içinden sonsuz mutluluk güzellik iksirini bulur ve içerler. İksiri içtiklerinde Shrek yakışıklı bir adama dönüşür. Fiyona da eski haline dönüşür. Ancak Yakışıklı Prens kendini Shrek olarak tanıtır. Fiyona eşekten iksiri içtiklerini öğrendiği için onu Shrek düşünür. Peri anne ise Shrek'i tutsak eder. Peri Anne ona 'Peri masalında yaşamaktan vazgeçmelisini ve gerçeği kabullenmesini söyler ve sen bir devsin o ise bir prenses' diye ekler. Fiyona'yı seven Shrek bunun onun hayali olduğunu düşünerek gitmeye karar verir ve yine Shrek bir oyuna gelir. Filmin sonunda tutsak olan Shrek ve yanındakileri diğer masal kahramanları kurtarır. Yani bir periye ve insanlara karşı tüm masal kahramanları 'dev'in yanında olarak ona yardım ederler. Filmin sonunda Fiyona'nın çocukluktan beri istediği olur ve yakışıklı Prens Fiyona'yı öper. Ancak Fiyona ona vurur ve Shrek'in kollarına atılır. Sonsuza dek insan olma fırsatları olduğu halde bile Fiyona bunu istemez ve tek istediğinin sonsuza dek mutlu olmak olduğunu söyler ve yine iki dev olarak hayatlarına devam ederler.

Bu seride ise bilinen masalların aksine galip gelen ve mutluluğu yakalayan bir dev ve ona âşık olan prenses ki o aşkı için insan olmaktan bile vazgeçmiştir. Bu seride ve belki de animasyonun tüm serisinde verilen mesaj önemli olanın dış görünüm olmadığı Shrek'in dediği gibi hiçbir şeyin görüldüğü gibi olmadığıdır. Zaten izleyicide bu mesajı algılamakta ve *deve* sevecen bir gözle, yer yer üzümlere bakar.

Serinin üçüncüsünde Shrek herkesçe kabul görmüştür ancak o kral olmak istememektedir. Bu işe uygun olmadığını ve kendisinin bir dev olduğunu belirtir. Fiyona bebekleri olsun bir aile olsunlar ister ancak Shrek bunu istememektedir. Çünkü ona göre bebekler ağlar ve altını ıslatır. Fiyona'nın babası ölmek üzeredir ve tahta onların geçebileceğini söyler ancak Shrek bunu istememektedir.

Yakışıklı Prens bu seride de karşımıza çıkar ve masalların kötü kahramanlarını örgütleyerek Uzaklardaki Krallığı ele geçirmek ister. Shrek'in ise diğer bir varis olan Arthur'u bulup getirmek için yeni bir maceraya eşek ve Çizmeli Kedi'yle atılır. Bu arada Fiyona'da hamiledir. Bunu öğrenen Shrek'in de huzuru kaçmıştır.

Diğer taraftan örgütlenen cadılar, Kaptan Kanca vs. gibi bilinen masalların kötü kahramanları Uzaklardaki Krallık'a baskın yapar ve Fiyona ile diğer peri masallarındaki prensesleri Rapunzel sayesinde ele geçirirler. Bir yandan da Shrek Arthur'u krallık için ikna etmeye çalışmaktadır.

Shrek Uzaklardaki Krallık'a gelince olanları öğrenir ve Yakışıklı Prens'in yanına gider. Bu sırada Arthur da yanındadır ve Shrek ona zarar gelmemesi için Arthur'a kendisi kral olmak istemediği için yerine geçebilecek bir aptal aradığını ve bu tarife uydu için onu getirdiğini söyler.

Arthur bu duruma üzülür ve orayı terk eder. Yakışıklı Prens Shrek'i tutsak eder ve kendi istediği gibi oynadığı bir tiyatro sahnesinde onu korkunç dev olarak gösterir. Ancak Fiyona ve peri masallarının kahramanları olarak nitelendirilen masalların iyi kahramanları Shrek'i kurtarmaya gelir. Ancak masalların kötü kahramanları ortaya çıkar ve onları yakalamaya kalkar. Tam bu sırada Arthur gelir ve belki de neden masallarla ilgili böyle bir dönüşümün olduğunu açıklarcasına oradaki kötü karakterlere şöyle der:“İyi bir dostum(ki bu Shrek)bir gün bana söyle demişti:‘İnsanlar sana kötü bir karakter, bir dev veya bir ezikmişsin gibi davransalar bile böyle olmak zorunda değilsin. Asıl önemli olan kendini nasıl gördüğündür. İstedığın hiç olmuyorsa olmak istediği gibi olamıyorsan sana engel olan tek kişi sensindir. Her biriniz kendi kendinizi engelliyorsunuz.’ dedi”.

Bunu dinleyen kötü kahramanlardan Kaptan Kanca hep papatya yetiştirmek istediğini, Pamuk Prenses'in üvey annesi hep bir sağlık hizmeti vermek istediğini söyler. Bunların ardından tüm karakterler silahlarını ellerinden atar ve iyi karakter olamaya kara veririler.

Filmin sonunda bilinen masal devlerinin aksine Fiyona ve Shrek'in üçüz dev bebekleri olur. Bataklıklarında mutlu yaşamaya başlarlar.

Serinin 2010 yılında gösterime giren dördüncü seri Sonsuza Dek Mutlu adını taşımaktadır. Bu seri Prensesi ve krallığı kurtaran, iyi bir eş, bebeklerine bakan iyi bir baba olduktan sonra *bir dev daha ne olabilir ki?* Sorusundan yola çıkarak Shrek'in bu durumdan sıkıldığını ve eski bataklık günlerini özlediğini anlatan bir seri olarak kurgulanır.

Shrek bebek gürültüsünden, kusuğundan koşturmadan artık çok sıkılmıştır. Bebeklerinin ilk doğum gününde bunalır ve herkesçe kabul gördükten sonra üstüne gelen buca şeyle baş edemez ve kükremesini isteyen bir çocuğa korkunç kükremesini yapar ve oradan uzaklaşır gider. Karşısına bunu fırsat bilen bakla bir masal kahramanı çıkar Rumpelstiltskin çıkar ve onla bir anlaşma yapar. Aslında Rumpelstiltskin, onu oyuna getirmiştir. Shrek anlaşma sonrası kendini farklı bir yerde, farklı bir zamanda bulur. Bu dünyanın kralı Rumpelstiltskin'dir. Ve bu yeni dünyada devler avlanmaktadır. Devlerin başı ise Fiyona'dır.Shrek, prenses Fiona ile hiç karşılaşmamıştır. Üstelik eski dostları da onunla tanıştıklarını hatırlamaz. Shrek'in yeni görevi her şeyi eski haline getirmek ve gerçek aşkı ile dostlarını yeniden kazanmaktır. Shrek oyuna getirildiğini anlar ve bu büyüden nasıl kurtulacağını anlaşma kâğıdını katlayarak görür. Büyüyü bozacak olan şey ilk öpücüktür. Devler arasına giren Shrek Fiyona'yı görür ve macera bu şekilde başlar.

Filmin sonunda Fiyona'yı sonunda öpen Shrek kendini bebeklerinin doğum gününde bulur ve aslında onlarla yaşadığı bu karmaşadan oldukça mutlu olduğunu fark eder. Elindekilerin kıymetini kaybettiğinde anlamıştır.

Serilerin tamamında görülen şey bilinen masaları ve kahramanlarının değiştirmenin nasıl bir sonuç doğuracağı düşüncesidir. Tabi ki bu cesaret isteyen bir tutumdur. Çünkü insanlar yeniye açık olsa da dediğimiz gibi eskiye de hep bağımlıdırlar. Bu nedenle insanlar masalların bildikleri

kalmasını, değişmemesini istemeyebilirlerdi ve böyle bir girişimi olumsuz etkileyebilirdi. Ancak ilk serinin elde ettiği başarıdan da görüldü ki insanlar böyle bir dönüşüme hazır ve açtılar.

Shrek bilinen devin aksine bu kez masalların asıl kahramanı ve eğitici işlevselliğinde görev alan bir kahraman olarak karşımıza çıktı. Onun görevini kendi diliyle de belirtilir ki; oda eşeğin *'dev gibi davran'* sözüne verdiği *'hiçbir şey görüldüğü gibi değildir.'* cevabıdır. Ya da Arthur'a söylediği şu söz: *'İnsanlar sana kötü bir karakter, bir dev veya bir ezikmişsin gibi davransalar bile böyle olmak zorunda değilsin. Asıl önemli olan kendini nasıl gördüğündür. İstediyin hiç olmuyorsa olmak istediği gibi olamıyorsan sana engel olan tek kişi sensindir. Her biriniz kendi kendinizi engelliyorsunuz.'* Shrek'in zaman zaman kullandığı bu tarz sözler aslında böylesi bir değişimin nedenini de anlatmaktadır.

Shrek'le biz olaylara ve kişiler hatta kendimize zaman zaman farklı açıdan da bakmamız gerektiğini anlıyoruz. Bu da sosyal yaşamımızda yaşamımızı ve ilişkilerimizi olumlu etkileyecek bir tutum olarak karşımıza çıkar.

Bu animasyon filmde değişmeyen tek şey masalların hayatımızda hep var olduğu ve olacağı(ki zamana ayak uydursa bile)ve masalların eğlendirirken eğitme işlevselliğinin varlığıdır. Batı sineması türler arası bağı çok iyi bir şekilde kullanmış, yeni bir anlatımda eski bir anlatımı kurgulamış, kurguda da bilinen tüm masal kahramanlarına ve Grim kardeşler gibi masallara kendini adayarak halkiyatçılara da yer vererek belleklere onları işlemiştir.

Bizce böylesi bir çalışma geniş bir kültür yelpazesine sahip Türk toplumlarındaki masallar içinde uygulanmalıdır. Bizim gelecek nesillerimiz de batı masallarına bağımlı kalmadan kendi masalarıyla da yoğrulmalıdır ki kültür aktarımıyla kültür devamlılığı sağlansın. "Unutulmamalıdır ki, geleneği ortaya çıkarmak ve ondan gerekli şekillerde faydalanmak, hem yeni ve orijinal eserlerin ortaya çıkartılmasını hem de kültürel zenginliklerimizin yaşatılmasını sağlamak bakımından ayrı bir önem sahiptir" (Çıblak 2008: 48).

Teknolojinin geliştiği bu çağlarda artık masalların sözlü anlatımlarda varlığını sürdürmesi oldukça zorlaşmaktadır. Bu nedenle topluma büyük mesajlar veren ve işlevselliğinin büyük olduğu inkâr edilemeye masalların, toplumun ahlak anlayışından yaşam biçimine kadar her türlü kültür aktarımını sağlayan bir tür olduğu göz önünde bulundurularak çağa ayak uydurmasını sağlamak hem eğitimcilere hem de bu alanın uzmanlarına düşen bir görevdir. Bu görevi başarıyla sonuçlandırmak ise gelecek nesillere bir borçtur.

KAYNAKÇA

- ADASON, A. ve ASBURJ, K.(Yönetmen). (2004). Shrek 2 [Film]. ABD: DreamWorks.
- BİLKAN, Ali Fuat. 2009. **Masal Estetiği**. İstanbul: Timaş Yayınları
- BİRKALAN, Hande. 2000. “*Gelenek, Halk Kahramanları, Popüler Medya ve İnek Şaban*”, **Folklor/Edebiyat**, 23: 47–53
- BOYRAZ, Şeref. 2002.“Binbir Gece Masallarının Yeniden Yayınlanması Dolayısıyla”, **Folklor/Edebiyat**, 31: 248–252
- ÇIBLAK, Nilgün. 2008. “*Teknoloji Çağında Kültürel Miras Olan Masalların Korunması.*” **TÜRK LÜK BİLİMİ ARAŞTIRMALARI**, Bahar, 40–50
- DEGH, Linda. 1994.Aktaran Hande BİRKALAN, *Gelenek, Halk Kahramanları, Popüler Medya ve İnek Şaban.*”, **Folklor/Edebiyat**, 23: 47–53
- DİLİDÜZGÜN, Selahattin. 1994. **MASALIN EĞİTİMDEKİ YERİ**. İstanbul: ÇYDD Yayınları
- ERSOY, Ruhi. 2004.“*Sözlü Kültür Ortamı kaynaklarının Medyada Kullanımı Bağlamında Gaziantep’de Nevruzla İlgili Bir İnanışın Dansa Dönüştürülmesi.*”, **TÜRK LÜK BİLİMİ ARAŞTIRMALARI**, Güz, 85–94
- HUI, R. Ve MILLER, C.(Yönetmen). (2007). Shrek 3[Film]. ABD: DreamWorks.
- JENSON, V ve ADAMSON, A. (Yönetmen). (2001). Shrek[Film]. ABD: DreamWorks.
- JAN, Isabelle. 1997. Aktaran ve Çev. Şeref BOYRAZ “*Bir Varmış Bir Yokmuş...*”, **MİLLİ FOLKLOR**, 33: 88–95
- KAYA, Doğan. 2010. **Türk Halk Edebiyatı Terimler Sözlüğü**(Gözden Geçirilmiş-Genişletilmiş İkinci Baskı). Ankara: Akçağ
- MITCHELL, Mike .(Yönetmen). (2010).Shrek 4[Film]. ABD: DreamWorks.
- UÇAK, Salih. 2010. “*Masalsız Toplum ve Okulda Değerler Eğitimi.*”İkinci Ulusal Öğretmenin Sempozyumu, (Yayımlanmamış Bildiri)

